

แนะนำสถานที่สำคัญ ในเขตเทศบาล

ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง

ประวัติศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ราชบุรี

ปัจจุบันศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ยังคงอยู่ในบริเวณกำแพงเมืองเก่า แม้ว่า ในปี 2440 ได้มีการย้ายศาลากลางจังหวัด ซึ่งเดิมตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่กลองก็ตาม แต่ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ก็ยังคงตั้งอยู่ที่เดิม ต่อมาในปี พ.ศ. 2448 ในบริเวณกำแพงเมืองเก่าได้เป็นที่ตั้งของกองพลทหารบกที่ 4 ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งของค่ายทหาร “ค่ายภาณุรังษี” มีกรมการทหารช่างและจังหวัดทหารบกราชบุรี เมื่อกรมการทหารช่างตั้งอยู่ในบริเวณกำแพงเมือง ซึ่งมีศาลเจ้าพ่อหลักเมืองตั้งอยู่จึงมีความจำเป็นต้องดูแลและทำนุบำรุงรักษาบริเวณศาลเจ้าพ่อหลักเมืองด้วย ซึ่งภายหลังทางกรมศิลปากรได้ออกแบบสร้างศาลขึ้นมาใหม่ และ ในปี พ.ศ. 2527 กรมการทหารช่างได้ออกแบบและซ่อมปรับปรุงใหม่อย่างสวยงามจนถึงปัจจุบัน

ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ถือได้ว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ซึ่งชาวจังหวัดราชบุรีเคารพกราบไหว้มาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษทางฝ่ายทหารและฝ่ายบ้านเมืองจึงได้จัดงานสักการะขึ้นในเดือนเมษายนเป็นประจำทุกปี โดยมีความมุ่งหมายให้เป็นงานสมโภชเจ้าพ่อหลักเมืองและเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนโดยทั่วไปได้มาปิดทอง และสงฆ์น้ำ เมื่อถึงงานสงกรานต์อันเป็นประเพณีไทย ปัจจุบันกรมการทหารช่างได้จัดเจ้าหน้าที่ของทหารคอยดูแลความสะอาดเรียบร้อยของศาลเจ้าพ่อหลักเมือง และสร้างศาลาทองขึ้นเพื่อจัดดอกไม้ธูปเทียน เอาไว้บริการประชาชนอีกด้วย

ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองถือได้ว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ซึ่งชาวจังหวัดราชบุรีเคารพบูชากราบไหว้มาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ แต่ก่อนที่จะทราบถึงประวัติความเป็นมาของศาลเจ้าพ่อหลักเมือง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมืองราชบุรีในสมัยโบราณควบคู่กันไป เนื่องจากมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าพ่อหลักเมืองด้วย

เมืองราชบุรีในสมัยโบราณ ได้มีการสร้างและโยกย้ายไปหลายแห่งในอาณาบริเวณไม่ห่างไกลจากกันมากนัก พื้นแผ่นดินที่ตั้งจังหวัดราชบุรีในปัจจุบันนี้ จากหลักฐานทางโบราณวัตถุและโบราณสถานที่ได้ค้นพบ ทำให้เชื่อได้ว่า มีผู้คนตั้งถิ่นฐานอยู่มาตั้งแต่ยุคหินกลาง ซึ่งมีอายุประมาณ 10,000 ปีมาแล้ว แต่หลักฐานเกี่ยวกับการสร้างบ้านแปลงเมืองนั้น ได้ปรากฏหลักฐานแน่ชัดในสมัยทวารวดี หลังจากที่ได้ค้นพบโบราณสถานสมัยทวารวดี ที่ตำบลคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี แล้วซึ่งทำให้เชื่อได้ว่าตำบลคูบัวนี้เคยเป็นที่ตั้งเมืองราชบุรีเก่า

ครั้นถึงสมัยลพบุรี เมืองราชบุรีได้ย้ายมาตั้งอยู่บริเวณวัดมหาธาตุ โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่วัดมหาธาตุหรือมีวัดมหาธาตุเป็นแกนเมือง ตั้งอยู่ ณ ริมแม่น้ำแม่กลองฝั่งตะวันตก (ฝั่งขวา) ส่วนนอกเมืองก็จะมีวัดอรุณญิก ซึ่งบริเวณเมืองราชบุรีในสมัยลพบุรีนี้อยู่ในเขตท้องที่ ตำบลเจดีย์หัก และตำบลหลุมดิน ส่วนหนึ่งของเนินดิน กำแพงเมืองด้านตะวันออก ถูกถมทำเป็นถนนสายที่ผ่านไปยังเขาสูง เมืองราชบุรีซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่วัดมหาธาตุนั้น เท่าที่ปรากฏหลักฐานได้ตั้งอยู่เป็นเวลาหลายร้อยปี นับว่าเป็นเมืองตั้งอยู่ที่เดิมได้นานที่สุดเมืองหนึ่งในประเทศไทย มีอายุยืนนานมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระองค์ทรงดำริว่าที่ตั้งเมืองซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันตกหรือฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลองเสียเปรียบในเชิงยุทธศาสตร์กับพม่าที่เข้ามารุกรานอยู่เสมอ จึงได้โปรดเกล้าให้ย้ายเมืองไปตั้งทางฝั่งตะวันออกหรือฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่กลอง เพื่อให้ข้าศึกเข้าถึงตัวเมืองได้ยากขึ้น และมีทางถอยเมื่อเสียเปรียบ การย้ายเมืองครั้งนี้ได้มีการกำหนดฤกษ์ทำพิธีฝังหลักเมืองด้วย

พิธีการฝังหลักเมือง

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในยุคก่อนกรุงรัตนโกสินทร์มิได้มีการกล่าวหรืออ้างอิงในเรื่องของหลักเมืองเลย จนกระทั่งมาถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย(รัชกาลที่ 2) ได้มีการย้ายเมืองราชบุรีตามที่ได้กล่าวมาแล้ว และปรากฏหลักฐานว่า ทรงจัดให้มีพิธีฝังหลักเมือง มีการสมโภช 3 วัน 3 คืน ตั้งแต่วันอังคาร แรม 13 ค่ำ เดือน 6 ปีชลู จุลศักราช 1179 พ.ศ.2360 จนถึงวันพฤหัสบดี แรม 15 ค่ำ เวลา 7 นาฬิกา ถึงกำหนดฤกษ์ฝังหลักเมือง ซึ่งก็สรุปได้ว่า หลักเมืองราชบุรี เรียกกันว่าศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ตั้งขึ้นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 2 นั่นเอง เมื่อฝังหลักเมืองตามกำหนดฤกษ์แล้วจึงได้มีการก่อสร้างกำแพงเมืองก่อด้วยอิฐถือปูน มีโบสถ์มา มีป้อม 6 ป้อม มีประตู 6 ประตู และยังก่อสร้างสิ่งอื่นๆ อีกด้วย

ปัจจุบันศาลเจ้าพ่อหลักเมืองก็ยังคงอยู่ในบริเวณกำแพงเมืองเก่า ถึงแม้ว่าในปี พ.ศ.2440 ได้มีการย้ายศาลากลางจังหวัด ซึ่งเดิมตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่กลอง (ในกำแพงเมือง) มารวมกันกับศาลาว่าการมณฑลฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลองก็ตาม แต่ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองก็ยังคงตั้งอยู่ที่เดิมต่อมาในปี พ.ศ.2448 ในบริเวณกำแพงเมืองได้เป็นที่ตั้งของกองพลทหารบกที่ 4 ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งของค่ายทหาร “ค่ายภาณุรังษี” มีกรมการทหารช่าง และจังหวัดทหารบกราชบุรี เมื่อกรมการทหารช่างตั้งอยู่ในบริเวณกำแพงเมือง ซึ่งมีศาลเจ้าพ่อหลักเมืองอยู่ด้วยก็มีความจำเป็นต้องดูแลและทำนุบำรุงรักษาบริเวณศาลเจ้าพ่อหลักเมืองด้วย ซึ่งภายหลังทางกรมศิลปากรได้ออกแบบสร้างศาลขึ้นใหม่ และในปี พ.ศ.2527 กรมการทหารช่างได้ออกแบบและซ่อมปรับปรุงใหม่อย่างสวยงามจนถึงปัจจุบัน

ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง เมืองราชบุรี เป็นที่นับถือว่าศักดิ์สิทธิ์ยิ่งนัก มีประชาชนไปบูชากราบไหว้อยู่เสมอมิเคยขาด ทางฝ่ายทหารและฝ่ายบ้านเมืองจึงได้จัดงานสักการะขึ้น ในเดือนเมษายนเป็นประจำทุกปี โดยมีความมุ่งหมายให้เป็นงานสมโภชเจ้าพ่อหลักเมือง และเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนโดยทั่วไปได้มาปิดทอง และสงฆ์น้ำ เมื่อถึงงานสงกรานต์อันเป็นประเพณีไทย ปัจจุบันกรมการทหารช่างได้จัดเจ้าหน้าที่ของทหารคอยดูแลความสะอาดเรียบร้อยของศาลเจ้าพ่อหลักเมือง และสร้างศาลาทองขึ้นเพื่อจัดดอกไม้ ธูปเทียนเอาไว้บริการแก่ประชาชนทั่วไปอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป แล้วศาลเจ้าพ่อหลักเมืองได้สร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 2) โดยสร้างขึ้นหลังจากที่ย้ายเมืองจากทางฝั่งขวา (ในบริเวณกำแพงเมือง) และศาลเจ้าพ่อหลักเมือง เมืองราชบุรีนี้ก็ยังคงอยู่ที่ในบริเวณกำแพงเมืองเก่ามาจนถึงทุกวันนี้

